

TEMEL SEVİYE TÜRKÇE DİL BİLGİSİ KONULARININ ÖĞRETİMİ VE SIRALAMASI ÜZERİNE

Eğitim bir iletişim süreci, dil ise iletişim aracıdır. Dil, eğitim sürecinde alıcı ile verici arasındaki iletişimi sağlayan en temel ihtiyaçtır. Temel seviye dil eğitimcisinin diğer eğitimcilerden farkı: Temel seviye eğitimcisi öncelikle iletişim aracını inşa etmelidir, diğer eğitimcilerin ise iletişim araçları hazırır. Bundan dolayı temel seviye dil öğretiminde iletişim köprülerinin kurulması öncelikli ihtiyaçtır. Nasilki önce yol yapılır, o yolla taşınan malzemelerle başka şeyler inşa edilir, aynen onun gibi temel seviye bir yol yapma işidir. Bu sebepten dolayı temel seviye dil öğretim programlarının içeriği; öğretmenin öğrencilerle, öğrencilerin öğretmenle ve birbirleriyle en kısa sürede iletişim kurabilmelerini sağlayacak konulardan oluşturulmalıdır. Özellikle A1 seviyesindeki konular ve bu konuların sırası hayati öneme sahiptir.

İhtiyaç; eğitim öğretim programları hazırlanırken dikkate alınması gereken en önemli parametrelerden biridir.

Dil Bilgisi: 'Dil bilgisi veya gramer bir dili bütün cepheleri ile inceleyen ilim dalıdır...

İşte gramer bu dil birliklerini çeşitli bakımlardan inceler ve onların kaidelerini, kanunlarını tesbit eder.' (Ergin,2009, 65)

Dil bilgisi bir dili:Fonetik,morfoloji,etimoloji,semantik ve sentaks başlıkları altında beş bölümde inceler.

Dil bilgisi denince akla ilk gelen genellikle yukarıdaki genel tanımlamadır; yani dil bilgisini bilmekten anlaşılan şey: Bir dilin fonetik,morfolojik, etimolojik, semantik ve sentaks bakımından bütün kurallarını terminolojisiyle beraber bilmektir. Örneğin, Yrd. Doç. Dr. Erol Barın ve Yrd. Doç. Dr. Celal Demir 'Türk Dilbilgisi 2' adlı eserlerinde:

'Bir dilin kurallarını çok iyi bildiği halde dil becerileri gelişmemiş insanlar oldığı gibi,hiç gramer bilgisi olmamasına rağmen o dilde edebî eserler veren insanlar da vardır.' (Barın, Demir, 2008, III) diyorlar.Burada açıkça görüldüğü gibi bir dilde edebî eser verebilen bir kişinin o dilin gramerini (dil bilgisini) bilemeyebileceği söylenmektedir. 'Temel Seviye Dil Bilgisi' bu anlamda kullanılan dil bilgisinden farklı olarak ele alınmalıdır. Temel seviyede dil bilgisinden kasıt: Bir dili doğru olarak kullanabilmek için gerekli olan kurallardır.Buna göre "Bir dilde edebî eser verebilen, o dilin 'Temel Seviye Dil Bilgisi'ni de çok iyi derecede biliyordur." demektir.Bu kurallar bilinmeden bir dilin öğrenilmesi mümkün değildir.Ana dil öğreniminde bu kurallar terminolojik isimleri bilinmeden doğal bir süreç içinde öğrenilir.Kurallar isimlendirilmese de bilinçaltında sağlam bir şekilde yerini alır.

Örneğin: 'Size bir şey söyleyebilir miyim? , Yarın kitabınızı getireceğim.' diyebilen birisi terminolojik olarak adlarını bilmesinde de;

Şahıs zamirlerini

Belgisiz sıfatları

Yeterlik fiilini

İsmin hallerini

Soru eklerini

İyelik eklerini

Zaman zarflarını ve gelecek zamanı doğru şekilde kullanabiliyor demektir. Bunların terminolojik olarak isimlerini bilmemek temel seviye için dil bilgisi bilmeme demek değildir; fakat 'Size bir şey söyleyebilir misiniz?' demek dil bilgisini bilmemek demektir.

Dil öğreniminde dil bilgisi amaç değil araçtır. Araçlar doğru zamanda doğru şekilde kullanılırsa hedefe götürür. Yabancı dil öğretiminde de dilin kuralları (Temel seviye için dil bilgisi) diyalog, tekrar ve alıştırmalarla kavratılmalıdır. Kurallar verilir kurallara göre öğrencilerin konuşmalarını sağlama değil; öncelikle konuşmalardan kuralları çıkarmaları sağlanmalıdır. Kavratılmak istenen her dil bilgisi kuralıyla ilgili özel diyaloglar hazırlanmalı ve sıfta bu diyaloglar uygulanırken öğretilmek istenen kural vurgulanmalıdır. Dil öğrenenlerin kuralı kendilerinin çıkarmalarına yardımcı olunmalıdır. Yapılan eğitim planlı bir eğitim olduğu için gerekli yerlerde elbette açıklamalar yapılmalı ve kurallar açıklanmalıdır, ama kavratılma örnek diyaloglarla olmalıdır.

Dil öğrenimi sadece bilişsel bir olay değildir, yeni bir dille iletişim kurmanın kişiyi zor veya komik duruma düşürme ihtimali olduğu için A1 seviyesinde dil öğrenenlerin psikolojisi her zaman hesaba katılmak zorundadır. Temel seviyede dil öğrenen birisinin mutlaka iyi bir özgüvene sahip olması gerekmektedir. Öz güvene sahip olabilme ise öncelikle iyi bir bilişsel yeterliliğe sahip olmayı gerektirir. Bundan dolayı öğretilen her şeyin tam olarak öğretilmesi; gerekiyorsa ilk konulara daha fazla zaman harcanması, ama mutlaka konuların tam olarak kavratılması gerekmektedir. Ayrıca temel seviye dil bilgisi konuları başka hiç bir derste olmadığı kadar iç içedir, her öğretilen şey sonraki konularda da gerek olacaktır. İlk konuların çok iyi kavratılması sonraki derslerde hem dil öğrenenlerin hem de dil öğretenlerin işini başka hiçbir derste olmadığı kadar kolaylaştıracaktır.

ÖRNEK KONU SIRALAMASI

Temel seviye dil bilgisi konularını teker teker öğretmek neredeyse imkansızdır. Buna gerek de yoktur.

Benim adım. /ilgi hali, iyelik

Tahtayı silebilir miyim? /i hali, yeterlik, soru eki,koşaç.

Burada dikkat edilmesi gereken husus bir dil bilgisi konusu öğretilirken başka bir dil bilgisi konusuna girmekten kaçınmak değil, öğrencilerin iletişim kurmalarına yardımcı olacak konular sıralanıp, bu konulara göre en küçük dil bilgisi konu

gruplarının oluşturulmasıdır. Oluşturulan bu gruplara başka konular karıştırılmamaya çalışılmalıdır.

Örneğin; Tanışmada yukarıda sayılan konular verilirken meslek bölümünde 'Ben öğretmenim, siz ne iş yapıyorsunuz?' şeklinde bir soruyla şimdiki zamana girildiği zaman hem öğrencilerin hem öğretmenin işi zorlaşmış olur.

1.KONU

Yeni bir dili öğrenmek için farklı insanlar bir araya gelmişlerse yapılacak ilk şey selamlaşıp tanışmaktır.

...Öğretilecek konuların sıralaması gibi bir konunun kendi içindeki bölümleri de iyi bir sıralama gerektirir. Sıralama yapılırken konuların veya bölümlerin hem lojik yapısına (basitten zora vs.) hem de psikolojik yapısına (yaş, kimlik, ihtiyaç vs.) dikkat edilmelidir.

Örnek:

I. A. Merhaba.

B. Merhaba.

A. Benim adım Murat. Sizin adınız ne?

B. Benim adım Nurlan.

A. Memnun oldum.

B. Ben de memnun oldum.

Benim adım .....

Sizin adınız ne?

Bu diyaloglar tam olarak kavrandıktan sonra

Onun adı ne?

Onun adı .....

Senin adın ne?

Benim adım .....

Burada geçen 'Ben, Sen, O' kişi zamirlerinin aldıkları 'ilgi hali ve iyelik ekleri'nin doğru kullanımı kavratılır. Geçmiş zamana girilmez. Öğrencilerin öğrendikleri dilbilgisi konusunun adını bilmeleri gerek değildir. Ancak temel seviye Türkçe öğreten bir öğretmenin Türkçenin hemen her cümlesinde geçen en temel dilbilgisi konularından birisi olan 'isim tamlamalarını' veya 'ilgi hali ve iyelik eklerini' öğrettiğinin ve böyle temel bir konunun daha işin başından itibaren iyi bir şekilde kavranmasının ileride hem kendisinin hem öğrencilerinin çok işine yarayacağını bilmelidir.

"Bizim adımız ne?", "Onların adları ne?" gibi doğal iletişimde ilk günlerde kullanımı gerek olmayan kısımlar atlanmalıdır.

Öğrencilerin ilk heves ve enerjileri çok iyi değerlendirilmelidir. Öğrendikleri her şeyin doğal iletişim ihtiyaçlarını karşılayan şeyler olmasına dikkat edilmelidir.

Bu bölümde

'Ben, sen, O' kişi zamirleri

Yukarıdaki şahısların aldıkları 'ilgi ve iyelik ekleri'

'Ne?' soru zamirini öğretilir.

II. Tanışılan birinin ismini hatırlamada bazen sorunlarla karşılaşılabilir. Bu durumda soru eklerine ihtiyaç duyulacaktır. Örneğin:

A. Sen Kanat mısın?

B. Evet, ben Kanat'ım.

B. Hayır, ben Kanat değilim.

A. Afedersiniz siz Tatyana mısınız?

B. Evet, ben Tatyana'yım.

B. Hayır, ben Tatyana değilim.

A. O, Oljas mı?

B. Evet, o Oljas.

Hayır, o Oljas değil.

Üç kişiye sorduktan sonra: Sen Kanat'sın, Siz Tatyana'sınız, O Oljas. Doğru mu?

Evet, doğru.

Hayır, doğru değil.

Bu diyalogların uygulamaları tamamlandıktan sonra: 'Siz kimsiniz?' Sorusu verilebilir.

Bu bölümde

a. Ben, sen, o, siz şahıs zamirleri;

b. Soru eki 'mı'

c. İmek fiilin geniş zamanı (Sadece yukarıda ki şahıslarda ki ekfiilin geniş zamanı öğretilmeli çünkü ders teorik dilbilgisi dersine çevirilmeden doğallık korunarak işlenmelidir.).

d. Ünlü uyumu

e. İsimlerde olumsuzluk

f. '-y' kaynaştırma harfi

g. 'Kim' Soru zamiri öğretilir.

III. Ben Türkiyeliyim. Siz nerelisiniz?

Öğrenciler soru eklerinin sesli uyumuna göre nasıl değişim gösterdiklerini daha önce öğrendikleri için -li yapım ekini öğretmek çok kolay olacaktır.

O Nurbol mu? O Aleksandır mı? O Aygül mü? Nurbek mi?

Kongolu, Koreli, Ürdünlü, Mısırlı

Bu bölümde

a. 'Nerelisiniz?' Soru zamiri

b. -li yapım eki

c. Önceki diyaloglarda doğal bir şekilde verilemeyen 'Biz ve Onlar' kişi zamirleri ve bu şahısların aldıkları 'ek-fiilin geniş zamanı' öğretilir.

IV. Bölüm

Ben Türk'üm. Sizin milletiniz ne?

Ben Kazak'ım.

Onun milleti ne?

O Rus.

Sizin milletiniz ne?

Biz Alman'ız.

Onların milleti ne?

Onlar İngiliz.

Ben öğretmenim, siz?

Ben öğrenciyim.

Benim annem ev hanımı.Sizin anneniz?

Benim annem de ev hanımı.

Benim babam doktor.Sizin babanız?

Benim babam emekli.

Ben öğretmenim.Siz?

Ben öğrenciyim.

Ben muhasebeciyim,sekreterim,İş adamıyım vs.

Daha sonra;

-Ben evliyim.

-Ben bekarım.

-Görüşmek üzere.

-Görüşmek üzere.

Tanışmanın sonunda 'Nasılsınız?' sorusu verilerek birinci bölüm bitirilir.

-Nasılsınız?

-İyiyim.

Bu bölümde

'Nasılsınız soru sıfatı' öğretilir.

2. KONU

İzin cümleleri(yeterlik)

Yabancı dil derslerinde öğrencilerin öğrenilen dili daha çok duymaları ve kullanmaları esas olmalıdır. Bu nedenle öğretmenden çok, öğrencinin daha çok konuşmasına olanak verilmelidir.En iyi yabancı dil öğretmenin, öğrencilerini en çok konuşturan öğretmen olduğu unutulmamalıdır. (Demirel, 32)

Medeni bir insanın başka insanlarla iletişim kurmak için en fazla ihtiyaç duyacağı konu ne emir ne de şimdiki zamandır.Bu konu 'İzin' dir.Bundan dolayı tanışmadan hemen sonra 'yeterlik fiili' işlenmelidir. Hatta tanışmak için bile izne ihtiyaç vardır.Bir kişi ile tabi olan tanışma bir keredir,selam bile günde bir keredir. İzin ise kişinin gün boyunca ihtiyaç duyacağı bir konudur.

Girebilir miyim./Bir soru sorabilir miyim? / Alabilir miyim? / Çıkabilir miyim?
Vs.

Bir kişi bir yere girerken giriyorum, çıkarken çıkıyorum demez ama özellikle yeni bir ortamda hemen hemen bütün iletişimlerinde izne ihtiyaç duyar. Bir temel seviye dil öğrencisinin dili kullanmaya başlayacağı en temel ve öncelikli konu izindir.

Bu konunun tanışmadan hemen sonra verilmesi öğrencinin kısa sürede ğretmen ve arkadaşlarıyla hedef dilde iletişim kurmasını sağlar.

Öğrendiklerini kullanan öğrencinin öz güveni artar, bir şeyleri başarma duygusunu yaşar.

Öğretmenin ve öğrencilerin sınıf içi iletişimine büyük katkı sağlanmış olur.

Bir konuyu başarma sonraki konunun başarılmasını sağlayan en büyük motivasyondur.

Motivasyonu yüksek öğrenciler öğretmenin en önemli gdleyicisidir.

Bu konu da kendi içinde bölümlere ayrılmalı ve sıralanmalıdır.

I. Bölüm

Öğrenci bu yapıyı genellikle kişisel istek ve izin promlerinin üzümünde kullanacağı için öncelikle 'Ben' ve 'Siz' zneli örnekler öğretilmelidir.

Ben girebilir miyim? Bir soru sorabilir miyim?

Evet,girebilirsiniz. Evet, sorabilirsiniz.

Hayır,giremezsiniz. Hayır, soramazsınız.

Ekler -ebilir ve -abilir olarak bütün olarak verilmelidir. Geniş zamandan vs. bahsedilmemelidir.

'Bir sözcük veya cümle kalıbı tam öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir. Bunun yanı sıra ğretmen de bildiklerinin hepsini aynı anda öğrencilere öğretmeye çalışmamalıdır.' (Demirel,32)

Daha önce öğrenilenlerden faydalanılabilir.(Siz Ahmetsiniz./girebilirsiniz) eklerin yapıları farklı olsada kullanımlarının aynı olmasının avantajından yararlanılabilir. Yönelme ve belirtme hali bu konuyla beraber öğretilmelidir.

Tahtayı silebilir miyim? Eve gidebilir miyim?

Evet, silebilirsiniz. Evet, gidebilirsin.

Hayır, silemezsiniz. Hayır, gidemezsin.

Kitabı bana verebilir misiniz? Siz buraya gelebilir misiniz?

Evet, verebilirim. Evet, gelebilirim.

Hayır, veremem. Hayır, gelemem.

Bu bölümde

a.Yeterlik fiili,

b.İsmin yönelme ve belirtme hali kavratılır.

c.Sert sessizlerin yumuşaması öğretilir.

Not:Kafa karışıklığına sebep olmaması için -ebilmek, -abilmek fiillerinin yeterlik manalarına şimdilik girilmez.

İzin cümleleri basit olarak (ismin yönelme + yeterlik + soru eki +imek f. Gn. Zmn. 'Sınıfa girebilir miyim?') kendi içinde bir bütünlük gösterir ve pratik olarak kullanılabilir.İzin cümlelerinin II.bölümünde kullanılması gereken (iyelik eki + ismin belirtme hali + yeterlik + soru eki +imek f. Gn. Zmn. 'Kitabınızı alabilir miyim?') kalıbına hemen geçilmesi lojik sıralamaya uygun olmakla beraber aynı konu üzerinde uzun süre harcanmasına sebep olacağı için derste psikolojik olarak bir rüzgar kaybı yaşatatıp, bıkkınlık oluşturabilir.Bu durumu önlemek için burada psikolojik sıralama devreye sokulmalıdır.Temel seviyede psikoloji çok önemlidir. Kalkış pistine girmiş bir uçağın hiç gaz kesmemesi gerektiği gibi temel seviyedeki konuların psikolojik sıralaması öyle bir şekilde ayarlanmalıdır ki; dil öğrenen kişide her dersten sonra hedef dilde iletişim kurma adına büyük bir ilerleme sağladığı izlenimi uyansın,uyan bu izlenim onlarda bir öz güven oluştursun ve kalkış (Take off) sağlansın,ondan sonra kemerler çözülebilir,lojik sıra takip edilebilir.

Bundan dolayı 'iyelik eki + ismin halleri' yeni bir konunun içinde (Örneğin şimdiki zamanla) verilirse hem kavratılmak istenen dil bilgisi kuralı öğretilmiş olur hem de yeni bir konuya geçilerek öğrencilerdeki hedef dilde hızla ilerleme izlenimi korunmuş olur.Burada hemen akla şöyle bir soru gelebilir:

Ne fark var?

Şimdiki zamanın basit olarak öğretimi ve pratiği çok zaman almaz. Örnek: 'Sen dinliyorsun./ O anlatıyor.'Bunlardan hemen sonra 'Ben elimi yıkıyorum./ Siz paltonuzu çıkarıyorsunuz vs.' ile 'iyelik eki + ismin halleri' öğretilir.

3. KONU

Şimdiki zaman I. bölüm

Şimdiki zaman ekleri -ıyor,-iyor,-uyor,-üyor şeklinde verilmelidir.

Şimdiki zaman eki "yor" , köklerin ya da gövdelerin sonlarındaki düz geniş seslileri daraltır. Darlaşan sesli (a, e), iki yuvarlak sesli arasında kalırsa dar yuvarlak olur.(Gökkuşluğu Türkçe Dil Bilgisi 1, 16)

Türkçeyi iyi bilen bir Türk'ün bile anlamakta güçlük çekeceği yukarıdakine benzer ifadeler dil öğrenenlerin ana dillerinde açıklansa bile kafa karıştırır.Temel seviye A1 bölümünde her şey mümkün olduğu kadar açık ve sade verilmelidir.

Örneğin yukarıdaki durum şimdiki zaman olumlu durumlarında " -mak' tan sonra kalan harf sesli ise; bu harf, -mak'la birlikte gider." Şeklinde açıklanabilir.

Şimdiki zaman basit olarak öğretildikten sonra şimdiki zaman kullanılarak 'Benim bir günüm' başlığı altında öğretmen yardımıyla dil öğrenenlerin bir günlük yaşantılarında kullandıkları temel eşya isimlerini ve fiilleri kapsayan bir günlük yazdırılır.

Örneğin: Ben saat yedide kalkıyorum, lavaboya gidiyorum, elimi ve yüzümü yıkıyorum, elbiselerimi giyiyorum, ...

Bu bölümde

a.Şimdiki zaman

b. 'İsim + iyelik eki + ismin hali' öğretilir.

c.İsmin ayrılma ve bulunma hali

d.Sert sessizlerin yumuşaması ve benzeşmesi öğretilir.

Yeterlik II

Sizin kaleminizi alabilir miyim?

Benim ödevimi kontrol edebilir misiniz? Vs. ' İsim + iyelik + ismin hali + soru eki' şimdiki zamanla öğretildiği için bu bölüm çok kısa sürede tamamlanır.

4. KONU

Emir I

Basit olarak emir konusu öğretilir.Bu konu çok az bir zaman alacaktır.Emir konusunun birinci bölümüyle beraber '-e kadar' edatı verilmelidir.

Yarına kadar getiriniz.

Bu edatın fiillerle kullanımı, detaylara girilmeden '-ene kadar' şeklinde bu konuyla beraber verilmelidir.

Ben bitirene kadar bekleyiniz.

Bütün şahıslarda bu ek aynı olduğu için (Ben gelene kadar,..... Onlar gelene kadar) rahatlıkla öğretilir.

Ayrıca bu konuyla beraber '-meden, madan' zarf-fiilleride verilebilir.

Ders bitmeden sınıftan çıkmayınız.

'-e kadar edatı ve '-meden' zarf-fiili emirle çok sık kullanılan yapılardır.Bu konuları birbirinden ayrı olarak işlemek;salatalığı ayrı, tuzu ayrı yemek gibidir.

Bu konuda

a.Emir kipi

b. '-e kadar' edatı, '-meden' zarf-fiili öğretilir.

Şimdiki zaman II

Eğitimin temel ilkelerinden biri 'Yakından uzağa' ilkesidir.Temel seviyede dil öğrenenler de öncelikle kedileriyle ilgili meseleleri ifade edebilmelidirler.

Bu bölümde " '-mek,-mak' ekleriyle yapılan isim-fiil + şimdiki zaman" öğretilir.Şimdiki zaman öğretildikten sonra bunu öğrenmenin hiç bir zorluğu olmadığı gibi '....mak istiyorum' kalıbına iletişim kurmada sıklıkla ihtiyaç duyulur.

Bir şey söylemek istiyorum. Yemek yemek istiyorum./istemiyorum.

Bu konu işlenirken '-me, - ma' isim-fiil eklerine girilmemelidir. Örneğin:

Okumayı seviyorum yerine 'Okumak hoşuma gidiyor.' kullanılmalıdır.

'-den beri' Şimdiki zamanla beraber verilebilir.

Sabahtan beri seni bekliyorum. Akşamdan beri yağmur yağıyor.

Bu bölümde

a. 've' bağlacı

b. 'Saat kaçta' sorusu ve sadece tam ve yarım saatlerle cevabı.(Yedide,beşte,beş buçukta. Vs.)

c.-mek,-mak ekleriyle yapılan isim-fiil

d.-dan beri edatı

öğretilir.

NOT:İletişim kurmak için mutlaka gerekli olan 'geçmiş zaman, gelecek zaman vs. gibi konuların sırası henüz gelmesede ilk günlerden itibaren sınıf içi etkinliklerden yararlanılarak duyurulur.

Örnek:

Tahtayı silmeden önce: '-Ben tahtayı sileceğim.'

Tahtayı sildikten sonra: '-Ben tahtayı sildim.' vs. gibi

SONUÇ:

Temel seviye dil öğretim programlarındaki konular seçilirken ve sıralanırken ;

1-İletişim köprüsünün en kısa zamanda kurulmasına

2-Konuların ihtiyaca göre seçilmesine

3.Dil öğrenmenin bilişsel boyutu kadar psikolojik boyutunda hesaba katılmasına dikkat edilmelidir.

Kaynaklar

1.Prf.Dr.Leylâ Küçükahmet, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Nobel yay., Ankara, 2002.

2.Yrd. Doç. Dr. Erol Barın , Yrd. Doç. Dr. Celal Demir, Türk Dilbilgisi 2, Öncü yay., Ankara 2008.

3.Tuncay Öztürk, Gökkuşluğu Türkçe Dil Bilgisi 1, Dilset yay., İstanbul, 2005.

Katira KARYMSAKOVA

SDU

ENSEIGNER LES STRATÉGIES D'APPRENTISSAGE AUX ÉLÈVES DU COLLÉGIAL POUR QUE LEUR FRANÇAIS CE PORTE MIEUX

Pour apprendre de façon signifiante, il faut vouloir et pouvoir. Lorsqu'il est question d'enseignement postsecondaire, plusieurs pensent (ou espèrent, tout au moins) que les élèves ont tous les outils en main pour pouvoir apprendre significativement. Or, en est-il vraiment ainsi? Le pourcentage important d'échecs et d'abandons orkaz au collégial nous amène à penser que les élèves arrivent moins outillés que d'aucuns le croient.

Dans le but d'aider à prévenir chez les élèves certaines difficultés à apprendre, on doit répondre à trois questions: Que doit-on savoir sur les stratégies d'apprentissage pour aider les élèves du collégial à apprendre mieux et davantage? Comment doit-on enseigner ces stratégies en classe? Auparavant, toutefois, pourquoi doit-on s'intéresser aux stratégies d'apprentissage?